

УДК 316.454.52-057.87

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ФРАЗЕОЛОГІЗМАМИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Помирча С.В., Ябурова О.В.

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

У статті розглядається проблема використання мультимедійних технологій на уроках рідної мови з метою розвитку пізнавальної діяльності учнів у початковій школі взагалі та вивчення фразеологізмів зокрема. Сучасність вимагає нових підходів до навчального процесу, нових методів, форм подання навчальної інформації. Саме тому авторки роботи пропонують систему вправ, спрямованих на формування в учнів молодших класів умінь і навичок доцільного використання фразеологізмів у мовленні, глибшому розумінню їх суті.

Ключові слова: початкова школа, мультимедійні технології, лінгвометодичне забезпечення, фразеологізми.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Найбільш характерним явищем сучасного етапу розвитку цивілізації є зріст обсягу інформації та залучення інформаційних ідей, засобів та технологій майже до кожної галузі людської діяльності. На різних етапах навчання з технічним розвитком відбувалося інтенсивне впровадження в навчальний процес різноманітних засобів наочності, технічних засобів.

Реформування загальної середньої освіти, Національна доктрина освіти України передбачається методологічне переорієнтація процесу навчання, індивідуально-диференційований та особистісно орієнтований підхід до навчання та оцінювання навчальних досягнень учнів.

Одним із найголовніших завдань початкового навчання рідної мови є збагачення словника учнів. Успішне його виконання має велике значення для розвитку мовлення і мислення дітей молодшого шкільного віку. Розширення лексичного запасу учнів є необхідною умовою засвоєння не лише мови, а й інших предметів.

Виконуючи настанови навчальної програми, учителі початкової школи мають якнайбільше уваги приділяти розвитку мовлення учнів, розширенню їхнього загального і мовного світогляду. Істотну роль тут відіграє робота з фразеологізмами, ознайомлення з фразеологічним багатством української мови, вироблення навичок користування цими виражальними засобами. Уважаємо, що прищеплювати любов до рідної мови, викликати захоплення багатством і різноманітністю її виражальних засобів, розвивати чуття любові і виховувати високу культуру мовлення неможливо, якщо не брати до уваги мовних перлин – фразеологізмів.

Сучасний світ динамічний, мобільний, тому молода людина краще реагує, відгукується на нове в навчанні. Використання комп'ютерних технологій та Інтернету є одним із інноваційних засобів вивчення рідної, який дозволяє стимулювати пізнавальний інтерес учнів і вивільнити чимало часу для творчої співпраці вчителя та учня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останнє десятиріччя зросла увага методистів до питань лінгводидактичного забезпечен-

ня змісту і форм роботи з учнями при вивченні фразеологічного матеріалу. Аналіз лінгвістичної та методичної літератури свідчить, що проблема вивчення фразеології знаходиться в полі зору таких лінгвістів і методистів: С. Гаврина, О. Бистрова, В. Барабаша, Т. Грибницького, М. Коломійця, В. Мельничайка, О. Смовської та інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – продемонструвати доцільність використання мультимедійних технологій на уроках рідної мови під час ознайомлення учнів молодших класів із фразеологізмами.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Знання фразеології мови – важливий фактор у формуванні та вдосконаленні навчально-пізнавального інтересу до вивчення рідної мови, до пізнання її глибин мудрості, багатства. Але цей фактор ефективно може спрацювати лише за умов, коли вчителі початкової ланки озброють учнів фразеологічними вміннями і навичками, забезпечуючи при цьому розвиток навчально-пізнавального інтересу молодших школярів.

Програма з української мови не передбачає цілеспрямованої систематичної роботи над фразеологічним матеріалом, хоча ця робота є складною і багатоаспектною.

Не дивлячись на існуючий методичний досвід, проблема вивчення фразеології та забезпечення мовлення учнів фразеологізмами, використовуючи мультимедійні технології недостатньо вивчена.

Як відомо, розділ «Фразеологія» за програмою для 12-річної школи передбачено для вивчення в 5-му класі. Це пояснюється тим, що фразеологія, як і лексика, побудована на системності. У початковій школі засвоєння фразеологічних понять відбувається в основному практично, хоча учні знайомляться з фразеологічними одиницями протягом усього навчання в школі, учать відрізняти їх від вільних синтаксичних словосполучень.

Під час ознайомлення з фразеологізмами варто звернути увагу молодших школярів на те, що фразеологізми української мови різняться своєю граматичною структурою, їх можна розділити на дві основні групи: ті, що мають структуру речення – *вітер свище в голові*: легковажний, несерйозний; *показати, де раки зимують* – провчити, та фразеологізми зі структурою словосполучення – *короткий розум, добра душа, дівоча пам'ять*.

Бачимо потребу звернути увагу учнів на те, що матеріалом для творення українських фразеологізмів є передусім буття українського народу в усьому його розмаїтті. Саме тому українська фраземіка в цілому є своєрідним джерелом, у якому це розмаїття віддзеркалюється всіма своїми гранями, як: історія, суспільні взаємини минулих епох, заняття людей, їхня виробнича діяльність, побут, мораль, родинні стосунки, звичаї, вірування й повір'я. У цьому матеріалі також відображено природне середовище, в якому жив і живе український народ, своєрідність рослинного і тваринного світу, а також сама людина, тобто її вигляд, міміка, жести, психічний і фізіологічний стан [1].

Конструюючи урок із застосуванням мультимедійних технологій, особливу увагу слід звертати на добір навчального матеріалу. Важливо, щоб інформація була чіткою, доступною, пізна-

вальною, цікавою для учнів. Також необхідно включати завдання практичного спрямування, що дають змогу дітям безпосередньо працювати з комп'ютером.

Тренувальні вправи із використанням мультимедійних технологій залишаються ефективним прийомом формування фразеологічних умінь і навичок у початковій школі.

Традиційно окреслюють 2 групи вправ:

1) власне фразеологічні (значення фразеологічної одиниці, її ознаки, будова; явища полісемії, синонімії, антонімії і т.д.);

2) комбіновані – фразеолого-стилістичні, фразеолого-граматичні та фразеолого-стилістичні (фразеологічні явища засвоюються на основі взаємозв'язку з виучуваною темою лексичного, граматичного чи іншого характеру).

Фразеолого-лексичні завдання ілюструють виучуване лексичне явище, допомагають з'ясувати його суть, разом із тим активізують і збагачують фразеологічний запас учнів, виховують увагу до слова і фразеологізмів, їх значення, розвивають мислення.

Фразеолого-граматичні завдання використовуються як ілюстративний матеріал до виучуваної граматичної теми (загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль, основні способи творення, правопис та ін.).

Фразеолого-стилістичні завдання сприяють засвоєнню стилістичних ознак тих чи інших фразеологічних одиниць, приналежності їх до певного стилю мовлення. Ці вправи сприятимуть формуванню навичок правильного відбору і вживання фразеологізмів у мовленні залежно від мети і характеру висловлення.

Урок із використанням мультимедійних технологій стає цікавішим для учня, а тому й ефективнішим для засвоєння знань, поліпшує рівень унаочнення навчального матеріалу на уроці.

Скажімо, електронне видання може стати у нагоді при організації дослідницької роботи молодших школярів. Так, перший українсько-англійський англо-український словник народної мудрості «Так кажуть» увібрав у себе найкращі перлини народної творчості з різних куточків світу. Словник містить рідкісні та широковживані вислови, а також їхні синоніми, ідіоматичні звороти, фразеологізми, порівняльні звороти, сталі та крилаті вислови, прислів'я та приказки, афоризми, повір'я та прикмети, включає початкові, необхідні для молодшого школяра поняття про фразеологізм та його значення.

Використовуючи у практиці навчання молодших школярів мультфільми («У гостях у фразеологізмів», «Чиста мова», «Великі неприємності» тощо), навчальний матеріал істотно розширює можливості звичайних підручників за рахунок використання звукового й відео супроводу й ефектів анімації. Тому що під час роботи з комп'ютером в учнів задіюються слухові і візуальні канали сприйняття, що дозволяє збільшити не тільки обсяг сприйнятої інформації, але й міцність її засвоєння. Зміст матеріалу опирається на принцип обліку індивідуальних особливостей учнів із різним рівнем готовності до навчання, що передбачає можливість розвитку кожного учня, а також дозволяє вибудовувати його індивідуальну освітню траєкторію.

Проаналізувавши підручники з української мови для початкової школи, побачили, що основу в оволодінні фразеологічним матеріалом становлять вправи на усвідомлення і розуміння значень фразеологізмів.

Тому з метою виявлення ефективності цих вправ для вивчення фразеологічних одиниць, а також рівня фразеологічних умінь (пояснення значення фразеологічних одиниць, знаходження їх у реченні, правильне вживання фразеологічних зворотів у мовленні) пропонуємо низку вправ із використанням проектора або мультимедійної дошки.

1. На слайді розміщена фразеологізми. Випишіть словосполучення у дві колонки: у першу – фразеологізми, а в другу – звичайні словосполучення.

Зелений гай, зелена вулиця, нагріти руки, піймати облизня, бити чолом, бити на сполох, гріти воду, бити молотом, взяти за горло, взяти за руку, піймати злочинця, заварити кашу, заварити чай, скакати в гречку, сіяти гречку.

2. На слайді подано текст. Прочитайте і знайдіть у ньому стійкі словосполучення. Обгрунтуйте свій вибір.

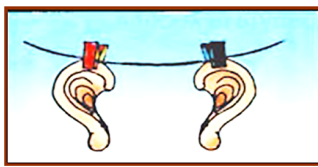
Моя подруга Оксана – золота людина. Вона усім допомагає. Ми з нею часто разом готуємо домашнє завдання. Вона живе за два кроки від мого будинку. Оксана завжди радіє моїм успіхам. Коли я одержую високу оцінку вона на сьомому небі. Важко розповісти про гарну людину двома словами.

3. Поясніть значення фразеологізмів на слайдах.

Водити за ніс

Розвішувати вуха

4. Прочитайте вислови. Поясніть їх значення.

Аршин проковтнути (триматися неприродно прямо)

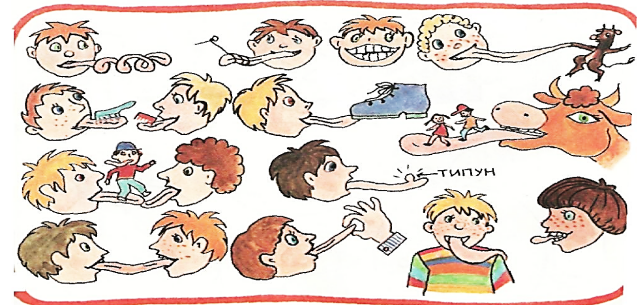
Походження. Турецьке слово «аршин», означає міру довжини в один лікоть, давно вже стало російським. До самої революції російські купці і майстри постійно користувалися аршинами – дерев'яними і металевими лінійками довжиною у сімдесят один сантиметр. Уявіть собі, як має виглядати людина, проглотивши таку лінійку, і ви зрозумієте, чому це вираз застосовується по відношенню до манірним і гордим людям.

5. Користуючись електронним словником або інтернет джерелами, випишіть фразеологізми зі словами-антонімами, потім слова-антоніми, а наприкінці – фразеологізми-антоніми.

Рано чи пізно; рано – пізно; зима одягає, а літо роздягає; вести перед – пасти задніх; перемога – поразка; не ти перший, не ти остан-

ній; працюватий – лінивий; кидає то в жар, то в холод; гладити за шерстю; гладити проти шерсті; білий – чорний; ні назад, ні вперед; дивитись вперед – оглядатися назад; не за життя, а на смерть.

6. До поданих фразеологізмів у малюнках доберіть усталені вирази з протилежним значенням, у дужках поясніть лексичне значення.

7. Користуючись електронним словником, з'ясуйте джерело походження фразеологізмів. Складіть із цими фразеологізмами речення.

Адам і Єва, блудний син, дерево пізнання, до сьомого коліна, умивати руки, Ноїв ковчег, як дві каплі, гав ловити.

8. Доберіть до кожного з поданих фразеологізмів синонімічну пару.

Золоті руки	Правити теревені
Як оселедців у бочці	Намилити шию
І за холодну воду	
Не братися	Тримати язик за зубами
Знімати стружку	Майстер на всі руки
Ні пари з уст	Сидіти склавши руки
Накласти головою	Яблуку ніде впасти
Точити яси	

9. Складіть антонімічні пари з поданих фразеологізмів.

Останнє віддасть	Перебиватися з хліба на воду
За тридев'ять земель	З легким серцем
Кидати в жар	Важкий на підйом
Легкий на підйом	З батька рідного здере
З важким серцем	Рукою подати
Кидати в холод	

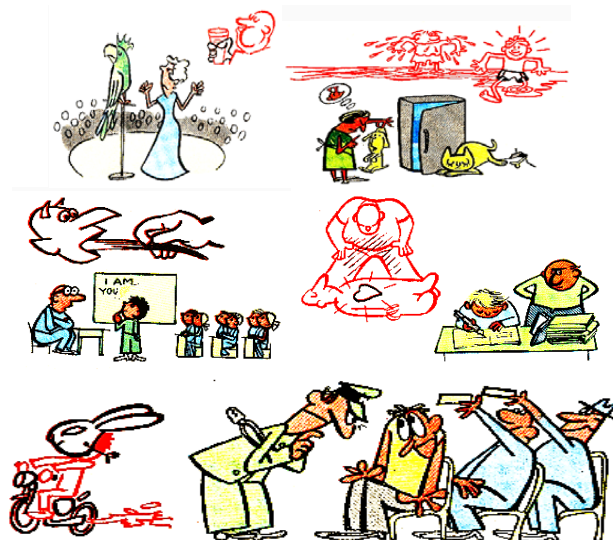

10. Доповніть фразеологічні звороти.

Мов води в...; вийти ... з води; тягти за ...; стояти над ...; їхати ... (див. останній рис.).

Використання комп'ютерних технологій вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток учня як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності викладання рідної мови, вимагає чіткої організації та індивідуальної роботи з кожним учнем під час навчально-виховного процесу. Володіння фразеологічним мінімумом забезпечує нормальне спілкування українською мовою, знання та розуміння творів художньої літератури, які вивчаються. Оскільки програмою вивчення фразеологічного матеріалу в початковій школі не передбачається, то й фразеологічний мінімум залишається не визначеним. Взяти за основу цього мінімуму ми пропонуємо

фразеологічні одиниці, з якими учні будуть зустрічатися протягом навчального року на сторінках підручників.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. За допомогою комп'ютерних технологій можна використовувати на уроці наочність вищого рівня – відео матеріали, анімаційні фрагменти, інтерактивні моделі тощо, які дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити неможливо. Інформаційні технології допомагають індивідуалізувати та диференціювати навчання. Отже, комп'ютер та інтерактивні дошки на рідній мові поступово стають звичними засобами навчання; використання яких роблять урок динамічним, яскравим і набагато результативнішим.

Список літератури:

1. Демський М. Українські фраземи і особливості їх творення / М. Демський. – Львів, 1994. – 62 с.
2. Єгорова Ю.М. Мультимедіа як засіб підвищення ефективності навчання в загальноосвітній школі: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук: 13.00.09 / Ю.М. Єгорова. – Чебоксари, 2000.
3. Захарова І.Г. Інформаційні технології в освіті: Навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів. – М.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 192 с.

Помирчя С.В., Ябурова Е.В.

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ВО ВРЕМЯ ИЗУЧЕНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аннотация

В статье рассматривается проблема использования мультимедийных технологий на уроках родного языка с целью развития познавательной деятельности учеников в начальной школе. Современность требует новых подходов к учебному процессу, новым методам, форм подачи учебной информации. Именно поэтому авторы работы предлагают систему упражнений, направленных на формирование у учеников младших классов умений и навыков целесообразного использования фразеологизмов в речи, более глубокому пониманию их сути.

Ключевые слова: начальная школа, мультимедийные технологии, лингвометодическое обеспечение, фразеологизмы.

Pomyrcha S.V., Yaburova O.V.
SHEE «Donbass State Pedagogical University»

USING MULTIMEDIA TECHNOLOGIES WHILE PRESENTING PHRASEOLOGISMS AT PRIMARY SCHOOL

Summary

The article reveals the question of using multimedia technologies at the lessons of native language with the aim to develop primary pupils learning activity. Modern state of education demands new approaches to the learning process, new methods, forms of presenting learning information. That is why the authors of the article offer the system of the exercises devoted to form primary students skills to use phraseologisms while speaking, deeper understanding their sense.

Keywords: primary school, multimedia technologies, linguomethodological support, phraseologisms.